

„Caragialumea”: mass-mediile de ieri și de azi între „Karkaleki” și „Gogumano”

Cristian STAMATOIU PhD

University of Arts, Târgu Mureș

cstamaty@uat.ro

Abstract: ‘The Caragiale-World’: the all Times Media Between ‘Karkaleki’ and ‘Gogumano’

The study argues that the classic of the Romanian comedy, I. L. Caragiale (1852 - 1912), early anticipated right in the middle of the ‘La belle époque’ the impact of the future new e-media revolution. Especially in his journalistic articles, we can discover an inside criticism of corrupted media communication, as well as the principles of nowadays manipulations and fake news. The visionary work of Caragiale proves that the technological revolution is not necessary followed by spiritual development. The study and his title are focused on two Caragiale’s humoristic characters: the typical pseudo journalist Karkaleki (for the home news) and his colleague Gogumano (for international news). But those names also signify in a popular language: ‘rubbish mix’ and ‘stupidity’...

Key words: journalism; manipulation; fake news; media revolution; spiritual stagnation.

„Caragialumea” este în sine un cronotop malformat de acțiunea insidioasă și perversă a selecției negative a valorilor (vezi: Stamatoiu 2003). Numai că situația este în fapt și mai gravă, pentru că aberațiile inițiale sunt amplificate de modalitățile de reflectare mediatică. În loc să asigure un feed-back salutar pentru corectarea disfuncționalităților, ele devin conștient, sau nu, complice la mistificarea generală. Deși reprezintă doar un strat al imaginii și imaginarului, *mass-mediile* deturnate dețin o răspundere majoră în faptul că societatea nu poate răspunde la adevăratele pericole ce o amenință. De fapt, prin camuflarea realităților, însăși acțiunea benefică de autoreformare va fi compromisă înainte de a se contura, orice speranță de evitare a unui faliment existențial, de altfel previzibil, fiind anulată.

Mecanismele subtile ale acestei anestezii față de stimulii autentici ai realității sunt surprinse indirect de către jurnalistul Caragiale secondat de... personajul jurnalistului Caragiale. Iar delirul lor lucid nu face altceva decât să sintetizeze

principalele linii de degradare a gazetăriei de rotativă care nu este cu nimic mai prejos decât jurnalismul *e-medaitic*.

Cele mai „onorabile” surse ale mesajului mediatic sunt așadar constituite în Caragialume de tipologia ziariștilor așa-zis „profesioniști”. Pentru ei orice aberație jurnalistică e oricând mai bună decât lipsa de subiecte care înseamnă negarea dreptului la existență a presei și a fiecărui jurnalist în parte. Indiferent de orientarea politică, ei se vor uni deci nedeclarat într-o confrerie a mistificării, fiind gata să creeze ei evenimentul de presă din mai nimic sau chiar din nimic. O astfel de reacție dovedește că deja sistemul lucrează în folosul propriu, acțiunea funcției informative și formative asupra comunității fiind neglijată, ba chiar negată în cazul manipularilor premeditate. Iar Caragiale – părand că aderă cuminte la o astfel de abordare a gazetăriei – o ironizează pervers cu propriile ei mijloace la fel de... perverse.

Manifestul estetic-umoristic, foarte serios de altfel, se regăsește în « *Moftul* » în fața opiniei publice (Caragiale, 1893 b, aici și urm.) în care se susține că se va râde de „bobbor” și de „românul « supărat »”, iar nu de „România și de românism”; de discursurile funebre sfărăitoare, iar nu de decedați; de politicienii ce merită să fie ironizați, dar nu bătuți. De asemenea, aluziile vor fi corozive, dar numai cei cu rea credință le vor socoti „pornografii”, iar succesul la public și cel financiar vor fi cultivate din specularea „mofturilor, iar nu a „scandalurilor”.

Având în spate libertatea de exprimare garantată de „inst’uțiuni” și „*Cons’tuțiunea*” de care pomenea și Rică Venturiano („care garantează libertatea presei, câtă vreme aceasta nu e în opoziție” !!! - Caragiale, 1893 c), cei de la „Moftul” nu se tem că ar putea fi suspendați: „... , care guvern ar fi nebun să calce *Cons’tuțiunea* , să facă scandal pentru un « Moft ».”

Siguranța de atitudine a redactorilor de la „Moftul român” provine însă mai puțin în soliditatea și predictibilitatea „inst’uțiunilor” democratice, cât din jocul de cuvinte în care se suprapune omonimic numele revistei cu termenul: „capriciu”. Deci *Moftul*, precum Cetățeanul turmentat, va critica, dar „o va lăsa mai domol cu guvernul decât cu opoziția.”, pentru că:

[...] d-abia ne-am înjghebat o redacție cu două mese și trei scaune; să ne pomenim cu *bobborul* « *supărat* » (s.a., aici și urm.) că vine și strică mobilele și poate și cu ce sedem pe ele? Doamne ferește!... S-a mai întâmplat^[1].

Ș-acum, dragă cititorule, după aceste deslușiri, urmează, te rugăm, a ne citi mofturile; fii indulgent cu slăbiciunile și prostiile noastre; ia-ne în nume de bine glumele, și nu uita că și un « Moft » ca acesta reclamă oarecare necaz și bătaie de cap:

En faveur du badinage,
Faites grâce à la raison^[2]

Caragiale, 1893 b

¹ Autorul face aici referire la episodul „contondent” descris în *Națiunea română* încă din 1889 și comentat de noi în paginile următoare – n.n.

² „De dargul glumei, / favorizați realitatea” (n. trad. – fr.).

Așadar, Caragiale cultivă sistematic în jurnalistica sa „știri false, dar umplute de spirit” (Caragiale 1893 d) tocmai pentru a veșteji acea presă care într-adevăr avea succes pe piață și are încă, în contextul actualelor *fake news!* Drept care, *Moftul* sau *Claponul* ce se revendică de la o presă „neserioasă” au un efect de asanare a unei pre-se autointitulate „serioase” dar producătoare de „mofturi” (Caragiale 1893 e). Cu o astfel de presă intră jurnalistul Caragiale în polemică, de unde și scilpiri de ironie mascate sub o falsă apreciere:

Am avut onoarea să declarăm o dată că nu punem mâna pe Constituționalul decât la *cea din urmă nevoie* [pe atunci nu se folosea hârtie igienică! – n.n.]; ca să te hotărăști a te pune la așa lectură *serioasă* [s.n.], e treabă mare. ” [expresia are atât sens propriu cât și eufemistic! – n.n.]

[...]

P.S. – *Moftul român* pune un premiu de 20 de lei pentru acel care va găsi în *Constituționalul* o vorbă de spirit.

Condițiile concursului: bucata adusă la concurs, rugăm, dacă se poate, să fie originală.

Caragiale 1893 d

O „admirație” la fel de ipocrită față de talentele „serioase” ce nu s-ar compromite să colaboreze la o publicație cu adevărat satirică se dezvoltă și în dialogul din *Poetul și „Moftul”* (Caragiale 1893 g, aici și urm.), unde vocea Poetului e creditată a fi aceea a lui „Caton” (referire la viitorul dușman procesoman Caion), iar *cea Moftului*, e reprezentată de către personajul „Eu”:

Cat. (dând din cap dezolat) [și referindu-se la *Moft* – n.n.]: Da, da merge și o să meargă, nu mă-ndoiesc; acestea sunt lucrurile cari merg la noi: prostiile, mofturile – literatura serioasă nu merge. De la început am știut, văzând numai titlul *Moftul*, că o să reușiți. Iată țara în care trăim. Iată publicul nostru. Îi dai ceva serios și muncit...

Eu: Dar îmi pare că și *Moftul* e sănătos și muncit...

Cat. (izbucind): Sănătos și muncit... *Moftul*? A! Asta e prea mult! o foaie fără nici o sare, fără nici un pic de talent, plină de pornografii și care lovește în tot ce e ideal, mare și sfânt

[...]

Eu (mâhnit): Și eu tocmai voiam să te-ntâlnesc, ca să te rog să colaborezi.

Cat.: Să colaborez eu la *Moftul*? să-mi prostiuesc pana cu pornografiile și insanități?! A!

Caragiale 1893 g

Până la urmă, cu diplomație și o cafea la Fialkowsky, se obține o de la *Cat.* o poezie piramidal de stupidă, intitulată „*Erato scapă-mă*”, creație ce obține o admirație din nou ipocrită din partea redacției, „admirație” exprimată prin voita cacofonie:

Ei! Cine mai poate scrie **ca** **Caton**?

Caragiale 1893 g

„Rețeta” presei „serioase” se regăsește în schița *Înfiorătoarea și îngrozitoarea și oribila dramă din str. Uranus*, (Caragiale 1901 a), unde se dezvăluie cum un non-eveniment poate salva sezonul jurnalistic estival, atunci când lucrările Parlamentului sunt suspendate, guvernul e pe la „băi... în Europa”, iar Familia Regală s-a retras la castelul Peleş din Sinaia.

Iar dintr-o astfel de *Oribilă stagnațiune* (Caragiale 1901 b) nu se poate ieși decât în urma invocării aproape mistice a lui „Karkaleki” (Caragiale 1896 b), jurnalistul tipic de palat³. Și Caragiale chiar ajunge să-l considere în mod ironic pe respectivul un fel de protector al publicisticii valahe de nimereală căruia chiar trebuie să i se adreseze rugi atunci când e mare secetă de subiecte de presă. Și doar la umbra lui va putea coborî „in-spirațiunea” asupra bieților jurnaliști, astfel încât să creeze din nimic o non-știre cu care să țină fraudulos prima pagină:

„Sfinte Karkaleki, patron al ziaristilor români! scrie numaidecât un articol de fond senzațional în Monitorul paradisului, buletinul ofocios pe care-l redactezi cu atâta talent și cu așa frumoasă subvenție – scrie un articol de fond cu va-urmale”, în care să invoce apariția din senin „a câtorva de zeci de mici scandaluri, ori măcar o mare calamitate publică – conflict intern sau extern, călduri și dezastru agricol la New York, ciumă măcar ca la Constantinopole, ori altceva [...]

Ne trebuie, sfinte Karkaleki, ceva senzațional! Aminteri, leșină, pierе ziaristica ramână de acest oribil calme plat!

Caragiale 1901 b

Zaharia Karkaleki este de fapt prototipul jurnalistului aservit: atât a „amplouiatului”, numit azi purtător de cuvânt și având ca scop pervertit mascarea față de public a intrigilor din spatele ușilor închise, ba chiar și a propagandistului publicistic mascat sau nu. Iar portretul-robot al Jurnalistului impostor patronat de Karkaleki este șarjat în *Culmile reporterului**:

1. – Să-i chiorăie mațele de foame și el să se scobească-n dinți în fața lui Capșa, spunând că a mâncat...
2. – Să intervieveze statua (în loc de *statuia* – n.n.) lui Mihai Viteazu din fața Academiei...
3. – Să afle pe impiegații din vina cărora s-a-ntâmpnat o deraiere sau o ciocnire pe C.F.R.
4. – Să intervieveze pe Eiffel și Lesseps, ca să știe dacă în vara asta o să se mai poarte pălării de Panama.
5. – Să arate într-o cronică „mondaine” care cucoană consumă mai multă *Eau de Lubin* la toaletă și mai multă piatră acră în menajul ei.

³ Zaharia Karkaleki, editor încă de la 1837 a *Buletinul oficial*, a fost în felul său un pionier al europeanizării la noi, fiind primul ziarist oficial al Curții Regale în timpul domniei lui Carol I și editor de cărți în limba română la Budapesta.

6. – Să afle de la un director general al teatrelor de câte ori el *a intrat pe mofturi*.
7. – Să reproducă *in extenso* zgomotul care circulă sub plapoma uni dreviș care doarme după bairam.

Caragiale 1893 f

Așadar, în disperare de cauză și subiecte, o tentativă voit nereușită de sinucidere din „amoare” este gonflată de jurnalistul de tip Karkaleki prin titluri senzaționaliste, siropoase și ieftine referitoare la *Înfiorătoarea și îngrozitoarea și oribila dramă din str. Uranus*:

Drama din strada Uranus!
Noi destăinuiri asupra dramei din strada Uranus!
Adevărul asupra dramei din strada Uranus!
Portretele eroilor dramei din strada Uranus!
Epilogul dramei din strada Uranus!
Mama dramei din strada Uranus!
Fratele dramei din strada Uranus!
Fidantatul⁴ dramei din strada Uranus!
Justiția în fața dramei din strada Uranus!
Societatea în fața dramei din strada Uranus!
Adevărul adevărat în privința dramei din strada Uranus!

Caragiale 1901 a, aici și urm.

Dar, în disperare de cauză, se mai poate totuși stoarce încă o ediție specială dintr-un subiect răsuflat, tocmai prin suprasolicitarea unor date de altfel cunoscute. Sub aparenta presiune a timpului, se dă drumul unei știri fulminante de „ultimă oră” care prin greșelile de gândire / exprimare tipărite negru pe alb dezvăluie cu umor involuntar că „redactorele” și *sursa* sunt niște semidocți ce speculează grosier în afara deontologiei jurnalistice:

În momentul de a pune sub presă, reporterul nostru special află chiar de la nenorocita victimă a îngrozitoarei drame din strada Uranus că ea *nu s-ar fi sinucis de bunăvoie* (s.n.), ci că o mână criminală, al cărui (*sic*) nume ne scapă încă... i-a pus *pumnalul* în mână, obligând-o *să-și tragă în inimă o lovitură de revolver* (s.n.).

Caragiale 1900 c

Discipolii acestei „rețete” de a scrie și de a trăi în impostură formează o adevărată pleiadă de *fiziologii* sociale, precum: „d. Id. Caracudi” care își inventează de obicei știrile-bombă pentru „*Revolta*” în Cișmigiu (Caragiale 1899 b), publică în numărul special de Crăciun al *Revoltei naționale* un articol despre... Paște (!), desigur, din cauza confuziei gastronomice și bahice prin care înțelege el să marcheze aceste momente spirituale din Calendarul creștin (Caragiale 1907). Între „conurenții” săi se numără „amicul, reporter de ziar” din *Ultima oră!*... care stabilește cursul conflictului româno-bulgar în

⁴ Barbarism obținut din prețiozitate și snobism de la substantivul comun francez „fiancé” = logodnic (n.n.).

grădina publică din Sinaia (!) sau reporterii care, dorind neapărat să-i găsească pe presupușii spioni bulgari infiltrați în București, ajung să-l urmărească pe procurorul care ancheta cazul sub acoperire (Caragiale 1900 d)! Un adevărat maestru al lor se arată a fi nu mai puțin „respectabilul” Tomița, care duce arta jurnalismului până la absolut, semnând nonșalant un articol scris de altcineva, pentru simplul fapt că el plecase din redacție de ziua onomastică tocmai de *Duminica Tomii* (Caragiale 1909) la... dentist, deoarece și el „compătimea” asemenea Catindatului (Caragiale 1885).

O „calitate” jurnalistică similară este asigurată de o așa presă pârâtă și actualității internaționale care are ca și patron pe „*Conu Gugumano*, primarul exoticei Buchara” (Caragiale 1876). Desigur, aici se înțelege că, printr-o omonimie aproximativă, dar sugestivă, „Buchara” este o trimitere la „Tâmpitopole” ortografiat în spiritul francofon al „Micului Paris”, adică: „Bucharest”! Sub oblăduirea lui vor fi așadar distorsionate până la ilogic știri precum restabilirea familiei de Bourbon pe tronul Spaniei catolice (Caragiale 1874, aici și urm.). Mai întâi, la auzul știrii „*Bis-smârk*” (Bismark, cancelarul Prusiei – *sic!*) ar fi fost apucat de sughit și strănuturi, iar un rival la tron al lui Don Alfonso, Don Carlos, s-ar fi turcit de necaz cu toți ai lui spre a face în ciudă lui „popa Piu” (în loc de: „Papa Pius”) care nu l-a susținut. Aflând de islamizarea (!) lui Don Carlos, „Exarhina” i-a trimis din Rusia:

[...] un portret al ei și o scrisoare de confidențialitate, rugându-l a o *îngagia* între viitoarele sale cadâne. Don Carlos a primit cu bucurie și Exarhina se dispune a pleca. Toți cordialii tineri și voinici, cari, până acum, se bucurau de favorurile Exarhinei, par foarte contrariați de apropiata ei plecare.

Caragiale 1874

Un alt eveniment, precum o remaniere ministerială în Serbia îi provoacă o indigestie lui *Conu Gugumano*, iar un „vestit diplomat măghiar”, D. Andrasy, va fi consultat de o duzină de medici de la „*Staatsbahn*” (Căile ferate de stat germane – *sic*) pentru că i se răscolise o durere a „măselei de *minte*”! (Și așa, delirul controlat poate spirala liber, desigur descendent...)

Apoi se înșiră imperturbabil „Cronici sentimentale” dezvoltând „felurimi” de „prospături” și de „gogoși” de presă, punctul culminant fiind reprezentat de *Ultimele gogoși calde* (*Serviciul Telegrafic Particular* (Caragiale 1877 a, aici și urm.). Avem aici fațeta civilă grotescă a Războiului de Independență, așa cum în nuvela naturalistă *În vreme de război* (Caragiale 1898) este prezentă fațeta sa sumbră, dar la fel de ignobilă, față de eroismul celor ce se jertfeau pe front pentru idealurile națiunii.

Așadar, în viziunea presei de „una-alta”, în timp ce Parlamentul otoman se isterizează că artileria otomană nu nimerește obiectivele de pe malul românesc la Dunării, ghiulelele trase din Calafăt fac prăpăd, spărgându-i lui Hogeia din Vidin ceașca de cafea din

mână și luleaua unui ciubucciu⁵. Cu toate acestea, rămân „multe perechi de papuci fără stăpân”, „de trei zile câinii din cetate urlă a pustiu”, pentru că din spirit „artistic” (!) turcii s-au retras pe un deal ca să poată admira cu „perspectiva” de rigoare incendiul ce-i alungase din Turtucaia la „trei sferturi de poștă afară din oraș spre miazăzi”.

Deontologia jurnalistică este în Caragialume o „moftologie”, de vreme ce până și știrile telegrafice ale unor mari agenții de presă internaționale precum Havas (devenită din 1944: „France Presse”) sunt traficate dezinvolt, ba chiar se poate și fabula pe seama lor fără nici o amenințare cu dezmințirea (mult mai importantă fiind... mințirea!).

Privind evenimentele aceluiși „răzbel” ruso-turc, pot apărea în derădere astfel de știri creditate de *Calponul* ca provenind de la agenția „Havas” (!), dar care ar fi demne mai curând de spargerea „clondirului de mastică întâia” din *Justiție. Secția corecțională*:

Toate silințele guvernului român, de a opri ca teritoriul său să devie teatrul răzbelului, au fost zadarnice. Ostilitățile au început aseară cu furie chiar în București. Un birjar muscal a bătut de moarte în Podul Mogoșoaiei pe un calfă turc de la bragagia lui Vahit-Abdula, cauzându-i pagube însemnate prin răsturnarea unei donițe plină cu bragă. Angajamentele de neutralitate date de guvernul român au fost pe deplin păstrate în această primă ciocnire: Sergenții de stradă au asistat la încăierare ca spectatori cu totul neutrali, până când bragagiul a fost silit să bată în retragere. Liniștea domnește în București.

Caragiale 1893 a

Sau de teoriile economice delirante à la Cațavencu:

În România zahărul de la 2 franci și jumătate ocaua a scăzut la 75 de bani. Această repede ieftinire se datorește împrejurării următoare. Patru monitoare turcești au bombardat portul Mizil (?) cu căpățâni de zahăr englezesc, dintre cari au căzut în oraș aproape la 15.000. Toate proiectilele (din pricina căldurii exploziei) când au fost strânse de pe ulițe erau reduse în stare de acadele. Liniștea domnește.⁶

Caragiale 1877 a, aici și urm

Nici prestigiosul cotidian *Times* nu este iertat de o abordare parodică, punându-i-se în sarcină anunțul că „Englitera” a ieșit din neutralitate în favoarea Imperiului Otoman, așa că și-a trimis flota să facă blocadă în fața portului românesc Găești (localitate de câmpie de pe râul nenavigabil în zonă, Dâmbovița!), pentru a împiedica debarcarea de

⁵ Această abordare ține desigur de orientarea „republicană” a lui Caragiale care astfel persiflează replica istorică pronunțată de Carol I când Regatul României a intrat *de facto* în războiul ruso-turc spre a-și dobândi Independența de stat; după ce a ordonat deschiderea focului peste Dunăre de la Calafat, Regele spunând: „Asta e muzica care îmi place!”

⁶ Luând de bună această știre o „cocoană” se duce la „băcănie” unde se indignează când i se spune că zahărul e la fel de scump ca și înalte, deși ea citise în *Claponul* cum că acesta tocmai se ieftinise (*Gogoși*)!

armament... american!!! Și nici ultimele cuceriri tehnologice legate de arta războiului nu sunt evitate, *Claponul* dezvăluind în premieră marelui secret al armatei otomane pentru traversarea Dunării și debarcarea pe malul românesc:

Marele stat-major a adoptat invenția lui Hahaler-aga pentru trecerea bașbuzucilor peste Dunăre. Invenția stă în aceasta: întocmai ca un balon, se umflă turecii șalvarilor fiecărui bașbuzuc cu aer îndesat, până ajung ca două burdufe. Cu chipul acesta toți șalvarii fiind astfel umflați, bașbuzucilor le va veni foarte ușor a trece Dunărea, umblând pe apă în picioare până-n genunchi.

Caragiale 1877 a

Cu toate acestea, aparențele trebuie păstrate, așa că se face tot posibilul să se dea senzația de acuratețe a știrilor prezentate de o redacție care nu și-ar permite vreodată să publice știri neverificate:

N.B. Din cauza întreruperii căilor, neprimind de trei zile poșta din Urlați, nu putem da nimic nou despre mersul răzbelului în Asia Mică.

Caragiale 1877 a

Tocmai de aceea, se pretinde că se trimit cu mari eforturi și cheltuieli corespondenți pe teren pentru a obține informații din surse autorizate, adică de la: „oarecine (al cărui nume îl trecem sub tăcere)”, desigur, pentru a proteja sursele mai mult ca sigur închipuite. Iar acestea susțineau, de exemplu, că însuși „Țarul tuturor Rusiilor” (!) ar intra în București (Caragiale 1877 b) sau că „starea sănătății bașbuzucilor este minunată. Soldații turci cari n-au murit încă tot mai trăiesc, și cei cari nu sunt de loc bolnavi sunt foarte sănătoși!”, fiindcă se află sub „îngrijirea Consiliului pentru sănătatea bașbuzucilor” condus de „Generalisimului H a g i – C a i m a c” (Caragiale 1877 b).

Iar, în fața unei asemenea desfășurări magnifice de forțe și valori ale gazetăriei, însuși dușmanul se va înclina, așa că ironia se transformă aici în autoironizare (cu scop publicitar, însă!), de vreme ce Caragiale își poate permite să anunțe că însuși generalisimul Abdul-Kerim a trimis de la Ruscium un agent „având asupra-i bonuri imperiale otomane în valoare de 11 parale turcești” (! – n.n.), cu scopul de a cumpăra „un exemplar din foia hazlie, ce apare mâine în București sub titlul Claponul.” (Caragiale 1877 a).

Dar cum o astfel de achiziție secretă și subversivă ar fi condus la destituirea admiratorului ascuns la *Claponului* pentru a fi înlocuit cu Hagi-Caimac (!!!) (Caragiale 1877 c, aici și urm), redacția se grăbește să răspundă la propria sa invenție (!), susținând că este „un organ *eminamente neutral* (s.a)! Cel mult poate fi gazeta oficioasă a stărostiei birjarilor muscali din București, însă niciodată a cartierului general rusesc.” După care delirul poate continua speculativ și doct, precum în cazul unor închipuiți analiști și specialiști care nu fac decât să smintească publicul cu teorii à la Conu Leonida:

Aceasta trebuie să o știe foarte bine cabinetul de la Stambul, și dacă umblă cu mofturi, ca să inducă în eroare opinia publică europeană asupra personalității politice a *Claponului* – aceasta nu poate veni decât tot de la politica englezească. Noi știm foarte bine că nicidecum nu se va putea împăca cu ideile noastre politica egoistă a companiei engleze de tramvai, căreia de la un cârd de vreme birjarii muscali, neutri ca și Claponul, îi fac strașnică concurență; ținem însă a nu răspunde decât fiind provocați d-a dreptul.

Caragiale 1877 c

Ba chiar și câte o istorisire autobiografică poate sta mărturie pentru riscurile la care se expun niște jurnaliști... aproximativi. E vorba de o pățanie legată de editarea ziarului:

Națiunea română, pe care o dădeam la lumină Frederic Damé și cu mine în tovărășie.

Caragiale 1889

Stilul de lucru la această gazetă efemeră, și doar de trecător succes economic, este descris astfel:

Luam dintr-o gazetă de la Viena o corespondență lungă de război, în care se vorbea de lucruri petrecute la Poradin, la Rusciuc, la Varna, la Vidin, la Constantinopol etc. Ei bine, din această corespondență făceam tot atâtea corespondențe câte lucruri conținea ea, și le datam pe fiecare ca din localitatea unde s-ar fi petrecut lucrul. Astfel, aveam corespondențe din Stambul, Vidin, Varna, Rusciuc, Poradin etc. și, ca să dăm o dimensiune convenabilă fiecărei corespondențe, peste faptul de care era vorba, turnam multă zeamă de fantazie, ș-apoi descrierea localității, notițe istorice și date statistice, mai toate luate dintr-un vechi, dar excelent pe vremea lui, dicționar de conversație.

Națiunea română mergea cum nu mai mersese până atunci gazetă în țară. De unde până atunci gazetele politice nu se vindeau cu numărul, ci se împărțeau numai la abonați, tipărindu-se în cel mult 1.500-2.000 exemplare, gazeta noastră, fără nici un abonat, se trăgea de la 12 la 15 mii. Eram firește foarte mulțumiți și noi și tipograful, care avea parte de tovărășie la câștig.

Caragiale 1889

Numai că, primind la redacție în timpul Războiului de Independență o telegramă care este descifrată conform unui cod secret, cei doi hotărâsc să publice imediat noutatea absolută a căderii Plevnei și a predării lui Gazi-Osman, ceea ce presupunea și dobândirea neatârării naționale. Textul telegramei era:

«*Médoc fini. Votca, Tzuica, dedans.*»

Cetesc de zece ori, ținând alături dicționarul cu cheie:

Médoc - Plevna; *fini* - luată; *Votca* - rușii; *Tzuica* - românii; *dedans* – înăuntru,

iar titlul strigat pe străzi de copiii distribuitori de gazete va fi pe cale de consecință entuziasmantul:

«*Națiunea română*» cu *căderea Plevnei!*

Caragiale 1889

Dar mulțimea bucureșteană nu s-a precipitat spre redacție pentru a-i purta pe cei doi redactori pe brațe, în triumf, ci pentru a-i... linșa! Iar ei au fugit „degarb” pe ușa din dos și, după ce au scăpat cu viață, au încercat să dezlege itele neînțelegerii:

Din nenorocire, *Médoc* nu era încă *fini*, nici *Votca* și *Tzuica* încă nu erau *dedans*. Corespondentul nostru făcuse un chef strașnic, toată noaptea cu niște muscali, care-l asiguraseră că, pe când ei beau, Osman-Pașa se preda armatelor crucii. Despre ziua, afumat de șampanie, ne expediase telegrama cu alte băuturi... *Națiunea română* trăise...”, iar „Peste o lună, când a capitulat în sfârșit Gazi-Osman, eu și tovarășul meu am plâns de emoție, ca fiecare român gândindu-se la națiunea sa... *Médoc fini!*...”

Caragiale 1889

Stilul telegrafic, atât de la modă pe vremea lui Caragiale (așa cum e și limbajul contrast al SMS-urilor de azi) ajunge să influențeze stilul funcțional jurnalistic, până într-acolo încât știrea publicată în fictivul ziar *Aurora Română* nu face decât să retranscrie o telegramă în care sunt înlocuite doar cuvinte precum „STOP” cu semne de punctuație. În rest toate greșelile de exprimare / scriere rămân neatinse, ceea ce denotă faptul că nimeni din acea redacție nu se ridică peste nivelul acelui corespondent sferitodot provenit evident din sfera subdialectală moldovenească și viciată de anacoluri de imens umor involuntar:

Az pitrecut scenă nostimă piața noastră Madam Atenaisa P. al cărui nume trecem sub tăcere, care părăsit soțul cetățean onorabil, pentru romanse cu individ infam localitate, întâlnind nefericitul soț, capatat bună lecție moralitate în public, care aprobat. Această fimee fără inimă neroșind amenințat cu zbiri puteri, deoarece complicele directoru prefecturi. / *Corespondent*

Caragiale 1899 a

Din scurtcircuitele semantice ale știrii rezultă că: „scena nostimă” nu s-ar fi petrecut în „piața Independenței” din respectiva urbe de provincie, ci în „piața noastră Madam Atenaisa P” și că, în schimb, piața și-ar fi „părăsit soțul cetățean onorabil, pentru romanse cu individ infam localitate” (!). De asemenea, nu e clar cine s-a întâlnit cu „nefericitul soț” – doamna sau piața (!?) – rezultând că tot el ar fi primit și „o bună lecție de moralitate”, în timp ce în realitate „fimeea fără inimă” era ținta moralei. Și se pare că în exprimarea jurnalistică a celor de la „*Aurora Română*” nu prea exista genitivul: *zbirii puterii* cu care Athenaisa îl amenință pe fostul soț, de vreme ce noul ei iubit era prefect, apar ca fiind „zbiri puteri”, ceea ce aruncă o notă de neseriozitate asupra întregii afaceri. Ceea ce este și adevărat, pentru că în realitate în spatele zguduitorului scandal politic nu se aflau decât meschine interese ale baronilor locali de redistribuire a sinecurilor și a unei dote.

Aceeași inconsistență o au și foile vremelnice, animate de planuri culturale megalomane, dar nesușinite de nimic (Caragiale 1896 b, aici și urm.), al căror port-drapel și portret-robot este „*Avântul tinerimii*” editată de o „academie liberă” ce își avea sediul la... cafeneaua lui Fialkowsky (!). Acest simplu fapt îl face și pe cafegiul împătimit de

nenea Iancu să le încredințeze (voit naiv) un material piramidal cu subiect teatrolitic, în realitate o serie de compilații și traduceri în lanț, având însă prestanța formală a unui moft demn de o astfel de publicație și răspunzând din plin gusturilor și cerințelor unui public format din moftangii:

Teatrul la chinezi”, alcătuit „într-un mod foarte original din citate găsite dintr-o dare de seamă a unui jurnal francez de provincie, tradusă după un jurnal american, asupra unei interesante lucrări a lui Bob Schmecker, publicată la San Francisco și intitulată *Chineze* (sic) *Divertissements* (sic) (Petreceri chinezești).

Caragiale 1896 b

Desigur că această modestă contribuție urma să se integreze perfect (!) tabloul general calchiat cu umor involuntar după sumarul primului număr al *Daciei literare* din 1 mai 1840 care a marcat prin articolul ei program literatura noastră din a doua jumătate a secolului al XIX-lea:

„*Avântul Tinerimii* apare irevocabil la 1 ale curentei
cu următorul interesant

SUMAR:

Programul avântului	de N. Ilie Constantinescu de la Țurloaia
La Venezia, sonet (poezie)	Raul Popescu
Artele la noi.....	Dobre Mihăescu
O epileptică (poezie)	Ștefan Basilescu
Natura în artă și arta în natură	Mihai Dobrescu
În serai, pastel (poezie)	George Nicolaescu
Câteva cuvinte asupra pelagrei (după un studiu statistic al d-lui Dim. Sturdza)	Nicolae Georgescu
În spital, sonet (poezie)	Basile Ștefănescu
Teatrul la chineji (studiu)	Ion
Mediul social și viceversa	Marin Dumitrescu
La mormântul unei prostituate (poezie)	Traian Niculescu
Recensiuni, Note, Bibliografie, Anunțuri, Premiile noastre etc.	Dumitru Marinescu.

Caragiale 1896 b

Numai că, după acest anunț flamboaiant „la toate ziarele din Capitală”, *Avântul tinerimii* nu apare, spre mirarea vocii auctoriale ce ar fi dorit să-și vadă publicat și articolul său „chinezesc” în debutul unei tribune jurnalistice de o asemenea anvergură. Aflând că întrunirile „academiei” nu mai aveau loc la cafenea, el se duce la tipografie unde află că: „Avântul Tinerimii încetase să mai apară.”, chiar înainte de editarea numărului inaugural. Numai că la Caragiale constatarea realității strict jurnalistice se ridică la nivelul unui diagnostic socio-cultural, dincolo de titlul revistei înțelegându-se de fapt prin onografie că elanul creator al este compromis la noi înainte de a se manifesta.

Astfel, *Avântul* se transformă în antonimul său, adică în prăbușirea / disoluția a ceea ce ar fi trebuit să fie principul revolutiv al societății: un *tineret* îmbătrânit în rele înainte de vreme.

Ducând cu el această neîmplinire, iată că într-o zi personajul auctorial se întâlnește din întâmplare cu „N. Ilie Constantinescu de la Țurloaia” (!), președintele „academiei” și al respectivei publicații care îi va detalia căile risipirii a încă unei generații atât de promițătoare. De remarcat faptul că acum vocea auctorială nu mai folosește titulatura completă a publicației (*Avântul tinerimii*), ci folosește sintagma „Avântul nostru” prin care semnaleză că de fapt aici nu mai e vorba punctual de soarta unei reviste, ci de însuși elanul nostru creațional compromis înainte de a se manifesta:

- Bine, zic; ce s-a-ntâmpnat cu *Avântul* nostru? de ce nu mai apare?
- S-au risipit toți, monșer.
- Raul Popescu?
- E în Târgul Jiului. L-a luat tat’său, popa – au venit ai lor la putere... e secretar la comitetul permanent.
- Dar ceilalți?
- Dracu știe.
- *Ă propos...* dar poetul Necșulescu?
- Necșulescu? Ce! nu știi?
- Nu.
- A murit!
- Nu mai spune!”

Caragiale 1896 b

Iar concluzia: „Iată ce s-a-ntâmpnat cu *Avântul Tinerimii*. Iată cum se naște o revistă este de un umor feroce, de vreme ce actul „nașterii” unui destin cultural se și suprapune cu acela al... decesului său!

Iar, dacă totuși vreo „foaie” reușește să vadă *lumina tiparului* (ce platitudine!), viața ei este perturbată de evenimente cataclismice, precum anunțul devastator că:

Se confirmă ca pozitivă știrea că atât Cornel cât și Nora s-au retras din redacția *Românului literar*”

Caragiale 1896 c, aici și urm.

În fața unei asemenea neașteptate perspective, desigur că orice intelectual se duce în fugă la cafeneaua lui Fialkowsky unde află dintr-un dialog demn de *Cum se înțeleg țărani* că totuși publicația va mai apărea, în ciuda părăsirii redacției de către cei doi:

- Mă rog, ceva nou în literatură?
- Da, mi-a răspuns el, continuând a face pe degete socoteala silabelor [pentru „un sonet macabru, menit a face epocă!” – n.n.]
- Cam ce?
- Nu știi?

- Nu.
- Nora și Cornel s-au retras de la *Românul literar*.
- Nu se poate! zic eu.
- Ba da; *Românul literar* nu va mai avea colaborarea lui Cornel și a Norii.
- Irevocabil?
- Irevocabil!
- Pentru ce?
- Pentru ce? pentru că... Asta nu înțelegeți dv. gazetarii – o chestie de școală... O să vedeți în *Românul literar*.
- Care va să zică, *Românul literar* tot va mai apare.
- Se-nțelege.
- Fără Cornel?
- Da.
- Fără Nora?
- Firește.”

Caragiale 1896 c

Lovitura de teatru urmează abia la urmă, când, într-un *post scriptum* prizărit, vocea auctorială care mai semna și cu pseudonimele *Ion*, *Car*, *Palicar*, se dezvăluie cu adevărat:

P.S. În ultimul moment, află că Nora nu e femeie, ci băiat, și din contra Cornel... Dar în fine, sexul nu ar reprezenta nici o gravitate; ceea ce e grav e că s-a retras de la *Românul literar*.

[...] Pseudonimul caracterizează prin asociație de idei, printr-o întregă atmosferă de reminiscențe literare și istorice, o întregă personalitate literară... *Cornel* – bine, câtă vreme rămâi flăcău... Dar *Nora* ?... *Nora* !... *Nora* !... nu știu de ce, *Nora* îmi aduce aminte de o vânătoare de prepelițe : « *Nora; apporte !* » (s.a.),

Caragiale 1896 c

desigur, aceasta în loc de a se aduce în discuție personajul *Nora*, creat de Ibsen în 1879, pe când debuta și dramaturgul Caragiale la „Junimea”...

Dedicat presei, dar și critic al formelor ei degradate, Caragiale își ironizează obiectul investigat prin intermediul vajnicului său Mitică, aflat și el în „trenul de plăcere” (Caragiale 1900 a) București – Sinaia ajuns pe la jumătatea drumului, tocmai în gara Buda:

- O damă întreabă:
- Musiu Mitică, nu s-o fi gășind apă la stația asta? Că mor de sete...
 - Ba da... *dar aveți gazete?* [s.n. – aici și urm.] întreabă Mitică cu un surâs plin de aluziune depărtată.
 - Da' de ce?
 - Fiindcă madam... *dacă n-aveți gazete, nu v-aș consilia să beți...* Mai avem vreo două ceasuri până la Sinaia... și știți... *apa de Buda lucrează iute.*

Caragiale 1900 b

Și așa se ajunge ca bâlciul mediatic în care publicul Miticilor este flatat de *Reporteurul în șapte puncte* „să compătămească” din plin cu „târgul Moșilor” flatulat luxuriant de coana Lucșița... „moașa diplomată” (Caragiale 1900 e)! Cu toate acestea, presa „Caragialumii” nu e capabilă să *moșească adevărul* pentru că acesta e deja avortat dintr-un exces de dogmatisme ce mutilează realitatea aprioric.

*

Mutatis mutandis, modificarea spectaculoasă a naturii tehnologice a comunicării prin radio, TV, presă *online*, blog și vlog, în contextul *post-adevărului* și a curentului de *fake news*, nu schimbă cu nimic datele Caragialumii de ieri sau de azi. Nu întâmplător, în lucrarea „*Lanțul slăbiciunilor*” *comunicaționale în lumea lui Caragiale și în cea de azi* (Stamatoiu, 2017, p. 36 – 42; 249 -254, în special) chiar s-a urmărit îndeaproape degradarea structurii comunicaționale, dinspre *fizionomia sa naturală* spre... „*fixionomia*” (Caragiale 1893 h) ei contemporană.

Cantonarea în proiecte de obicei îngust ideologice, combinată cu o gândire comodă a publicului, conduce la osificarea comunicării în general și, a celei mediatică, în special. Ignorarea așa-zis raționalistă a complexității universului în favoarea absolutizării unor directive sectare este elementul care așează pe același nivel de inadecvare atât castrarea realității *prin linia de partid* trasată stalinist, cât și „teroarea morală” a *politicului corect* din postmodernism (Patapievicu 2012). Deși este evident că persistența în această eroare a condus întotdeauna la orori istorice, se observă cum astăzi deontologia mass-mediilor tinde a fi înlocuită sistematic prin *post-adevărul* manipulator ridicat la nivel de principiu onorabil.

Deși e imposibil ca o astfel de megatendință să nu fie sesizată în plan global (vezi: Paraschivescu 2016 și 2018), ea nu este totuși contracarată, ci, dimpotrivă, parcă este încurajată. Iar rațiunea pentru care malignitatea mediatică se proliferază e aceea că doar prin erodarea continuă a realității valorilor naturale și divine ale omului se poate glisa anesteziant dinspre postmodernism la post-umanism. De fapt, e vorba de a se face progresiv acceptabilă în mentalul colectiv conviețuirea cu nenaturalul, dimpreună cu sterilizarea afectivă. Iar țelul ultim al demersului pare a fi hibridarea omului cu birobotica și, ulterior, a epurării sale ca rebut al progresului. Când se va observa că post-umanismul este de fapt un inumanism va fi însă prea târziu...

Iar o astfel de distopie și distrofie a umanului nu e doar o speculație, ci chiar o perspectivă cât se poate de amenințătoare. Și, cu toate că simptomele ei sunt deja evidente, se absolutizează irațional o percepție exclusiv materialistă, lipsită de o minimă dialectică și chiar de mult vehiculatul raționalism științific. Iar o astfel de orientare nu poate duce decât la un inevitabil fiasco civilizațional...

Este vorba, în esență, de a se accepta, sau nu, realitatea obiectivă înainte de a ne proiecta o viziune asupra lumi și de a trece apoi la *praxis*-ul transformării ei. Precum Mitică, nenea Iancu ne avertizează hâtru că „apa de Buda lucrează iute”, dar numai nouă ne revine decizia de a o bea, sau nu, ținând / neținând cont de legile obiective ale biofizicii. Nu se

știe ce decizie a luat până la urmă doamna sclifosită din „trenul de plăcere”, la fel cum nu știm nici pe ce cale o va lua (in)civilizația noastră... Caragiale și-a făcut însă din plin datoria de a ne trage subtil de mâneci atunci când scriem cu palivazul sau la tastatură...

BIBLIOGRAFIE

1. Opera caragialiană

- CARAGIALE, Ion Luca, 1874, Depeși telegrafice. Serviciul gratuit de porunceală al „Ghimpelui”, în: I. L. Caragiale, *Opere, Nuvele, povestiri, amintiri, parodii, varia*, vol. 3, ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin și o introducere de Silvian Iosifescu, București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1962, p. 188.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1876, Cronica, p. 190.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1877 a, Ultimele gogoși calde (Serviciul Telegrafic Particular), p.213.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1877 b, Importantisim. Ultima gogoșe caldă, p. 221.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1877 c, Situațiunea Europei. Articol de fond, p. 217.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1877 d, Prospătură, p.210.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1884, O scrisoare pierdută, act II, scena 8, în: I. L. Caragiale, *Opere, Teatru*, vol. 1, ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin și o introducere de Silvian Iosifescu, București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1959, p.150.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1885, D’ale carnavalului, act I, scena 3, op. cit., vol. 1, pp. 232 - 238.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1889, « Națiunea Română », op. cit, vol. 3, p. 385.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1893 a, Justiție. Secția corecțională, în: I. L. Caragiale, *Momente, schițe, notițe critice*, vol. 2, ediție critică de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu, Liviu Călin și o introducere de Silvian Iosifescu, București: Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1960, p. 380
- CARAGIALE, Ion Luca, 1893 b, « Moftul » în fața opiniei publice, op. cit, vol. 3, p. 266.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1893 c, Cacofonie, p. 271.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1893 d, O replică, p. 249.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1893 e, O lămurire, p. 247.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1893 f, Culmile reporterului, p. 305.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1893 g, Poetul și „Moftul”, p. 269.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1893 h, Justiție, p. 34.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1894, Cum se înțeleg țărani, op. cit, vol.2, p.399.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1896 a, Karkaleki, p. 416.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1896 b, Cum se naște o revistă, p. 413.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1896 c, Grav eveniment literar, op. cit, vol.3, p.308.

- CARAGIALE, Ion Luca, 1874, *Depeși telegrafice. Serviciul gratuit de porunceală al „Ghimpelui”*, p.357.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1898, *În vreme de război*, p 369.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1899 a, *Telegrama*, op. cit. vol. 2, pp. 50 - 56.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1899 b, *Reportaj*, p. 71.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1900 a, *Mitică*, p. 82.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1900 b, *Tot Mitică*, p. 527.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1900 c, *Ultima oră!...*, p. 150
- CARAGIALE, Ion Luca, 1900 d, *Boris Sarafoff!...*, p. 155.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1900 e, *La Moși*, p. 125.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1901 a, *Înfiorătoarea și îngrozitoarea și oribila dramă din str. Uranus*, p. 545.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1901 b, *Oribilă stagnațiune*, op. cit, vol. 3, p. 402.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1907, *O cronică de Crăciun*, I. L. Caragiale, vol. 2, p.237.
- CARAGIALE, Ion Luca, 1909, *Duminica Tomii*, p. 264.

2. Referințe critice

- PARASCHIVESCU, Radu, 2016. *Cum gândesc politicienii (cum, gândesc politicienii?!)* *Catalog de perle*, București: Editura Humanitas.
- PARASCHIVESCU, Radu, 2018. *Orice om îi este teamă*, București: Editura Humanitas.
- PATAPIEVICI, H.-R., *apud* Discurs susținut la Bookfest în 5 mai 2017. *Agerpress*. [Accesat la 27 mai 2017] Disponibil la: <https://www.agerpres.ro/cultura/2017/05/27/patapievici-la-bookfest-despre-corectitudinea-politica-o-teroare-morala-suntem-ca-intr-un-cosmar-de-revenire-a-stalinismului-20-12-13>
- STAMATOIU, Cristian, 2003. *„Caragialumea” – matrice și prefigurare*, Târgu. Mureș: Editura UAT.
- STAMATOIU, Cristian, 2017. *„Lanțul slăbiciunilor” comunicaționale în lumea lui Caragiale și în cea de azi*, București: Eikon.